CSEH GABRIELLA, A RE-FOTOGRÁFUS

Déja vu

PALOTAI JÁNOS

ANDRÉ KERTÉSZ LAKÁSA A BÉKA SZEMÉBEN ÉS CSEH GABRIELLA ÚJRAFOTÓIN.

Kertész Andor 1927-36-ig élt és fotózott Párizsban. Itt változtatta a nevét Andréra, itt találta, alakította és újította meg a stílusát. A *distorsion*t, a tükröző felületek torzulását felhasználva hozott létre új formákat. Az alakok és tárgyak konfigurációjával, térbeli elhelyezésével is eltért a kánontól, így ezekkel is hírnevet szerzett. Munkássága olyan fotósokra hatott, mint a francia Henry Cartier-Bresson, vagy a magyar Halász Gyula, aki Párizsban vette fel szülővárosa, Brassó után a Brassai nevet (1927-1984). Az életmű értékelése és értékeinek számbavétele során nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy a fotónak és a filmnek is Franciaország a szülőhazája, ahol a későbbi fiatal magyar fotós generációk is szívesen tanultak, gyakran a Magyar Fotóművész Szövetség André Kertész ösztöndíjával.

Cseh Gabriella a budapesti Iparművészeti Egyetem elvégzése (1999) után 2001-től a Paris Photographic Institut posztgraduális képzésén vett részt, majd a Sorbonne IV. Egyetemen fejezte be tanulmányait. 2008-ban ő is André Kertész ösztöndíjjal ment Párizsba, azóta ott él. Doktori mestermunkáját (DLA) két helyen is megvédte: a MOME-n 2015-ben, a Sorbonne-on pedig Ph.D fokozatot szerzett 2017-ben. *Enteriőrtörténetek* című értekezése a XX. század első felében Párizsba érkező magyar fotósok munkájával, élettereivel és emlékezetével foglalkozik. Több éves kutatómunka eredményeként találta meg azt az öt lakást, ahol Kertész és azt a két lakást, ahol Brassai lakott. Kutatómunkája során a rendelkezésre álló adatok mellett felhasználta az egykori szerzői fotókat is. Így Kertész egyik híres archív képén, a béka szemeiben látni a fotós műtermének ablakát. Erről nemcsak a Montparnasse-i lakásra lehet következtetni, hanem a *Distorsion's* sorozat tágabb, inspiráló körülményeire is. Az archív képek hermeneutikája mellett az újrafotografálás értelmezése is új és fontos Cseh munkájában. 80 évvel később készített képén oda áll, ahol Kertész felesége (André Rogi) állt hajdanán. Barátait, fotós ismerőseit és a mai lakókat is bevonta a re-fotografálásba és a szituációk rekonstruálásba. Tárgyakat, emlékeket gyűjtött. A fotók újra elkészítése, az analógia keresése – „egyszer már volt"/„déja vu" – az emlékhelyre visszatérés élményét, vizuális nosztalgiát nyújt, egyben térrekonstrukciós kísérlet a kollektív emlékezet és az aktív cselekvés egyesítésére. Ennek is köszönhető, hogy Kertész egyik, éppen átépítés előtt álló korábbi lakásából kimentett egy öntöttvas radiátort. A Budapesti Történeti Múzeum *AuRevoir* kiállításán belépéskor ez az ikonikus darab fogadta a nézőket, teremtett otthonosságot és kapcsolatot az alkotók, a magyar származású, Franciaországban élő fotográfusok képei és azok eredete között. Cseh Gabriella a látványtervezője is volt a kiállításnak, Cserba Júlia mellett. A kiállítás (2019. 10.04.-2020. 01.05.) az év legnagyobb múzeumi eseménye volt, számos fotót akkor lehetett először Magyarországon látni, a párizsi Bibliothèque Nationale de France és a Musée Nicéphore Niépce jóvoltából.

•

Az újrahasznosítás- reuse, recycling, upcycling-a művészet különböző ágaiban terjed. A remake-től eltérően ehhez szabad gondolkodás, az elődök és a tények tisztelete, emellett alapos történelmi és helyismeret szükséges, amely képessé tesz a változások és a változatlanság felismerésére, a talmi és az értékes megkülönböztetésére. Az újra gondolt fotók korábban nem ismert értékek bemutatásával segítik, hogy a tények „makacs dolgok" maradjanak akkor is, amikor a kollektív emlékezet erőszakos újragondolására igencsak erős a kereslet. •

CSEH GABRIELLA/ANDRÉ KERTÉSZ FELVÉTELE